

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-274

1

27.07.2024 शनिवासरः वि.सं. २०८० श्रावणकृष्ण सप्तमी श्रावण 12 प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी द्रासक्षेत्रे कारगिलयुद्धस्य नायकेभ्यः श्रद्धांजलिं अर्पितवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः। प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी द्रासक्षेत्रे कारगिलविजयदिवसस्य पञ्चविंशे उपलक्ष्यावसरे कारगिलयुद्धस्य नायकेभ्यः श्रद्धांजलिं अर्पितवान्। तत्रैकां सभाञ्च सम्बोधयन् प्रधानमंत्री मोदी उक्तवान् यत् कारगिलविजयदिवसः अस्मान् वदति यत् राष्ट्रस्य कृते कृताः त्यागाः अमर्त्याः भवन्तीति। जम्मू-कश्मीरे अद्यतन आतङ्कवादि-आक्रमणानां विषये पाकिस्तानस्य आलोचनां कुर्वन् प्रधानमंत्री अवदत् यत् पाकिस्तानः आतङ्कवादस्य, छद्म-

युद्धस्य च साहाय्येन स्वं प्रासंगिकं स्थापयितुं प्रयतते। सः अग्रे अवदत् यत् भारतीयसैनिकाः आतङ्कवादं पूर्णवलेन मर्दयिष्यन्ति, शत्रुभ्यः उचितं उत्तरं दीयते इति। अस्मिन् भ्रमणकाले प्रधानमंत्री लद्दाखनगरे शिकुनलागुहामार्गपरियोजनायाः प्रथमविस्फोटमपि करोति। शिकुनलागुहामार्गपरियोजनायाम् दशम्लवैकोत्तर-चतुः कि.मी. दीर्घा द्विन-ट्यूब इति गुहामार्गपरियोजना अस्ति, यस्याः निर्माणं निमु पदुम् दर्चामार्गे प्रायः अष्टशतोत्तरपञ्चदशसहस्र (१५,८००) फिटिति परिमितम् ऊर्ध्वतायां भविष्यति यया लेह-नगराय प्रात्यर्थिकसंपर्कः प्रदास्यते। प्रधानमन्त्रिणा रक्षाक्षेत्रे कृतपरिष्काराणां चर्चा कुर्वता रक्षोत्पादने कृतवृद्धेः प्रशंसा कृता। तेन अग्निवीरादि योजनामभिलक्ष्य यूनां दिग्भ्रमीकरणाय विपक्षस्य निन्दाऽपि कृता। अवसरेऽस्मिन् लद्दाखस्योपराज्यपालः डॉ० बी०डी० शर्मा केन्द्रीयरक्षा राज्यमन्त्री संजयसेठः सर्वसैन्यप्रमुखः जनरल अनिल-चौहानः त्रयाणामपि सेनाप्रमुखानाञ्च उपस्थितिः आसीत्। विजय-दिवसावसरे राष्ट्रपतिना, रक्षामन्त्रिणा, सूचना-प्रसारण-मन्त्रिणा, सेनाप्रमुखैः अन्यैः नेतृभिश्च वीरबलिदात्-भटेभ्यः श्रद्धासुमनानि समर्पितानि। अश्विनी वैष्णवेन च उक्तं यत् प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वे देशः रक्षोत्पादनादिक रक्षाक्षेत्रेषु आत्मनिर्भरतां समधिगच्छतीति।

सुभाषितम्

चिंतायाश्च चितायाश्च
बिन्दुमात्रं विशिष्यते
चिता दहति निर्जीवं
चिन्ता दहति जीवितम्॥

भावार्थः- 'चिन्ता' और 'चिता' में अन्तर तो केवल एक बिन्दु का छोटा सा है, किन्तु चिता तो मरे हुए व्यक्ति को जलाती है जबकि चिन्ता तो जीवित व्यक्ति को ही जलाती रहती है।

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

रूसीयशस्त्रसेनासु भारतीयराष्ट्रियनागरिकाणाम् शीघ्रनिर्गमनमुद्दिश्य सर्वकारेण सन्त्यनुरोधाः प्राप्ताः

हिमसंस्कृतवार्ताः। रूसीयशस्त्रसेनासु नियुक्तानां केषाञ्चन भारतीयराष्ट्रियनागरिकाणाम् शीघ्रनिर्गमनमुद्दिश्य सर्वकारेण सन्त्यनुरोधाः प्राप्ताः, विदेशमन्त्रालयेन मास्कोनगरीय-भारतीय दूतावासेन च सम्बन्धितरूसदेशीयैः प्राधिकारिभिः सह सर्वेषां अनुरोधानाम् निस्तारणाय दृढतया सम्बोधनं कृतम् अस्ति। कश्चित्कालपूर्वमेव अस्मिन् मासे रूसदेशस्य भ्रमणकाले प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदी सर्वेषां भारतीयानां नागरिकानां रूसीयशस्त्रसेनाभ्यः शीघ्रमुक्तये तत्कालीनावश्यकतामभिलक्ष्य दृढतया भारतीयपक्षं स्थापितमासीत्। लोकसभायां उत्तरकाले विदेशमन्त्रालयस्य राज्यमन्त्री कीर्तिवर्धनसिंहः अवदत् यत्, अद्यपर्यन्तं प्रायः १० भारतीयाः नागरिकाः रूसीयशस्त्रसेनां त्यक्तवन्तः इति

मोड़दम-समूहेन सांस्कृतिकश्रेण्यां त्रिचत्वारिंशत्तमः प्रतिष्ठितः यूनेस्को विश्वनिधिस्थलस्य मान्यता प्राप्ता

हिमसंस्कृतवार्ताः। असम राज्यस्य मोड़दम-समूहेन सांस्कृतिकश्रेण्यां त्रिचत्वारिंशत्तमः प्रतिष्ठितः यूनेस्को विश्वनिधिस्थलस्य मान्यता प्राप्ता। प्रायः सप्तशतं वर्षाणि यावत् पुरातनं मोड़दम इष्टकानां, पाषाणानां च रिक्त-कक्ष्याः सन्ति, येषु राज्ञां, राजपरिवाराणां च अवशेषाः सन्ति। मोड़दम इत्यस्य समावेशस्य निर्णयः सर्वसम्मत्या नव दिल्लीयां आयोजितेन विश्वनिधिसमित्याः सत्रेण कृतः।

आसियानदेशेन सह राजनीतिक-आर्थिक-सुरक्षासहयोगाश्च सर्वोच्च प्राथमिकतायां सन्ति-डॉ० जयशंकरः

हिमसंस्कृतवार्ताः। विदेशमन्त्रिणा डॉ० जयशंकरेण उक्तं यत् आसियानदेशेन सह राजनीतिक-आर्थिक-सुरक्षासहयोगाश्च सर्वोच्च प्राथमिकतायां सन्ति। वियनतियानम् इति स्थाने आसियान-भारत विदेश- मन्त्रिणामुपवेशनस्य उद्घाटन सत्रं सम्बोधयन् श्रीजयशंकरस्य प्रोदीरितवान् यत् आसियान-भारतयोः प्राक्पूर्वीयनीतिः हिन्दप्रशान्तमहासागरयोः दृष्टिकोणश्च प्राथमिक आधारशिला अस्तीति।

भारतीय-महिला-क्रिकेटदलं एशिया-कपाख्यस्य स्पर्धायाः अन्तिमचक्रं प्राविशत्

हिमसंस्कृतवार्ताः। श्रीलङ्कादेशस्य दम्बुल्लानगरे प्रथमे उपान्तिम-चक्रीय-क्रीडायां बाङ्गलादेशं दशक्रीडकानाम् अवशिष्टावेव पराजयित्वा भारतीय-महिला-क्रिकेटदलं एशिया-कपाख्यस्य स्पर्धायाः अन्तिमचक्रं प्राविशत्। रक्षकविजेतृदलं भारतं चतुर्पञ्चाशत् कन्दुकानामवशेषैव एकाशीतिः धावनाङ्कानाल्लक्ष्यं अनुसृत्य स्वस्य वर्चस्वं निर्वाहितवत्। रेणुकासिंहस्य राधायादवस्य च नेतृत्वे भारतीयकन्दुकप्रक्षेपिकाः सुनिश्चितं कृतवत्यः यत् धावनाङ्करचयित्र्यः निश्चिन्ततया धावनाङ्कानां योजने शक्षमाः मा भवन्त्विति। येन बाङ्गलादेशः स्वस्य आवंटितेषु विंशतिः कन्दुकप्रक्षेपणचक्रेषु अष्टक्रीडकानां हानौ अशीतिरेव धावनाङ्काः योजितवत्यः। तस्योत्तरे भारतीये उद्घाटनक्रीडके स्मृतिमान्धना, शफाली वर्मा च सारल्ल्येनैव एकादशकन्दुकप्रक्षेपणचक्रेव त्र्यशीतिः धावनाङ्काः विनैव हानौ रचितवत्यौ। मन्धना ३९ कन्दुकेषु ५५ धावनाङ्कान्, शफाली वर्मा २८ कन्दुकेषु २६ धावनाङ्कान् कृतवती।

श्रीनरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वधायिना प्रशासनेन उत्तमरीत्या कार्याचरणं क्रियते-पञ्चायती राजमन्त्री राजीवरंजनसिंहः

हिमसंस्कृतवार्ताः। केन्द्रीय आयव्यय प्रपूरकसंकल्पपत्रस्य उपरि जायमानायां चर्चायां प्रतिभाग्यं ग्रहन् भाजपेतिदलस्य जुगलकिशोरः उक्तवान् यत् संकल्पपत्रमिदं व्ययायकत्वेन महत्वधायकं तु भवत्येव सामाजिक-दृष्ट्यापि महत्वपूर्णमस्तीति अस्यां चर्चायां पञ्चायती राजमन्त्री राजीवरंजनसिंहोऽपि भागम् अभजत्। येन श्रीनरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वधायिना प्रशासनेन उत्तमरीत्या कार्याचरणं क्रियते इति उक्तम्। अवसरेऽस्मिन् कंगना रनौतादयः नूतनाः सांसदाः अपि प्रातिभाग्यं अकुर्वन्।

सैनिकानाम् आश्रितेभ्यः संबलम, अनुग्रहानुदानस्य राशिः सार्धैकगुणा वर्धिता, वार्षिक आयसीमायाः नियमः अपि निवृत्तः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। राज्यसर्वकारेण २०२३ तमस्य वर्षस्य सितम्बरमासात् युद्धकाले वा परिचालने वा हुतात्मनां वा दिव्याङ्गानाम् सैनिकानाम् आश्रितानां कृते अनुग्रहानुदानस्य दरं सार्धैकगुणितं वर्धितम् अस्ति। हुतात्मासैनिकपरिवारेभ्यः दत्ता राशिः २० लक्षरूप्यकात् ३० लक्षरूप्यकाणि यावत् वर्धिता अस्ति, अन्यकारणात् सैनिकानाम् मृत्योः समये तेभ्यः दत्ता राशिः ५ लक्षरूप्यकात् ७.५० लक्षरूप्यकाणि यावत् वर्धिता अस्ति। युद्धे दिव्याङ्गसैनिकानाम् देयराशि २.५० लक्षरूप्यकाणां स्थाने ३.७५ लक्षरूप्यकाणि १ लक्षरूप्यकाणां स्थाने च १.५० लक्षरूप्यकाणां वृद्धिः कृता अस्ति। एषा सूचना स्वास्थ्यमन्त्री कर्णलः धनीरामशाण्डिलः अददत्। स्वास्थ्यसैन्यकल्याणमन्त्री अवदत् यत् २०२३ तमस्य वर्षस्य सितम्बरमासात् सेवावृत्तिरहितानां पूर्वसेवकानां तेषां विधवानां च वृद्धावस्थायाः आर्थिकसहायतायाः पात्रतायाः कृते ३५,००० रूप्यकाणां वार्षिक-आयसीमायाः नियमः हतः अस्ति। द्वितीयविश्वयुद्धस्य सेवावृत्तिरहितानां-पूर्वसैनिकानां तेषां विधवानां च वृद्धावस्था-वित्तीयसहायतां प्रथमविश्वयुद्धस्य सेवावृत्तिरहितानां पूर्वसैनिकानां कृते २०२३ तमस्य वर्षस्य अक्टोबरमासस्य ३१ दिनाङ्कात् विस्तारयितुं राज्यसर्वकारेण अनुमोदनं दत्तम् अस्ति कर्नल शाण्डिलः शिमलानगरे राज्यस्तरस्य कारगिलविजयदिवासोत्सवस्य अवसरे आयोजितं कार्यक्रमं सम्बोधयन् आसीत्। एतदतिरिक्तं हिमाचलपर्यटननिगमस्य होटलेषु स्थातुं राज्यस्य सैनिकानाम् पूर्वसैनिकानाञ्च कृते ५० प्रतिशतापकर्ष, होटेलभोजने ३० प्रतिशतं अतिरिक्तापकर्षं च प्रदत्तम् अस्ति।

सः अवदत् यत् ०८ शहीदानां ६६० पूर्वसैनिकानाम् आश्रितानां च कृते रोजगारः प्रदत्तः। अनेन सह वीरतापुरस्कारविजेतृभ्यः प्रायः ४ कोटिरूप्यकाणां राशिः वितरिता अस्ति। ६० वर्षाणाम् उपरि सेवावृत्तिरहितानां पूर्वसेवकानां कृते तेषां विधवानां च कृते प्रायः ९ कोटिरूप्यकाणां वृद्धावस्थायाः आर्थिकसहायता वितरिता। युद्धकार्यक्रमे शहीदानाम् अथवा दिव्याङ्गानाम् सैनिकानाम्

आश्रितानां कृते ३.५० कोटिरूप्यकाणां अनुग्रहराशिः प्रदत्ता आसीत्। २४ वीरतापुरस्कारविजेतृभ्यः ०५; वीरमहिलाभ्यः च हिमाचलमार्गपरिवहननिगमस्य बसयानेषु निःशुल्कयात्रासुविधा प्रदत्ता। युद्धजागीरस्य लाभार्थिभ्यः प्रायः ३७ लक्षरूप्यकाणां राशिः प्रदत्ता आसीत्। सैन्यविश्रामगृहाणां परिपालनाय २५ लक्षरूप्यकाणां राशिः व्ययिता। कार्यक्रमे सैनिककल्याणमण्डलस्य निदेशकः ब्रिगेडियर मदनशीलशर्मा इत्यनेन स्वभाषणे कारगिलविजयदिवासविषये विस्तृता सूचना दत्ता। कार्यक्रमे उपायुक्तः अनुपमकश्यपः मुख्यातिथेः, शहीदपरिवारस्य सदस्यानां, पूर्वसैनिकानाम् अन्येषां च अतिथिनां स्वागतं कुर्वन् अवदत् यत् अद्य यदि वयं देशे सुरक्षिताः स्मः तर्हि सैनिकानाम् त्यागस्य, वीरतायाः च कारणम् अस्ति। अस्माकं शहीदानां वीरतायाः विषये समाजः अवगतः भवेत् इति सः अवदत्।

हिमाचले एकलक्षं २९ सहस्रं पूर्वसैनिकाः

सम्प्रति राज्ये १ लक्षं २९ सहस्रं ६५६ पूर्वसैनिकाः, ९७२ वीराः महिलाः, ३८ सहस्रं ९९६ पूर्वसैनिकानाम् विधवाः च सन्ति। अस्य लघुपर्वतीयराज्यस्य ०४ वीरसैनिकाः परमवीरचक्रं, ०२ अशोकचक्रं, ११ महावीरचक्रं, २३ कीर्तिचक्रं च इत्यादिभिः शौर्यपुरस्कारैः सम्मानिताः सन्ति। एतदतिरिक्तं ११४८ सैनिकाः विविधपदकैः सम्मानिताः सन्ति। तेषु ०१ परम वीरचक्रं, ०१ अशोकचक्रं, ०१ कीर्तिचक्रं, ०६ वीरचक्रं, ११ शौर्यचक्रं तथा शिमलामण्डलस्य ५८ सैनिकेभ्यः विभिन्नपदकैः सम्मानिताः सन्ति।

स्वनियमैः चिकित्सोपकरणवाटिकां निर्मास्यति हिमाचलसर्वकारः

केन्द्रस्य ३० कोटिरूप्यकाणि प्रत्यर्पयितुं निश्चयः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। अधुना हिमाचलसर्वकारः स्वनियमैः, चिकित्सोपकरणवाटिकां (Medical Device Park) निर्मास्यति। नालागढस्य मञ्जौलीस्थाने २६५ एकड़भूमौ २५ प्रतिशतं क्षेत्रे वाटिकायाः निर्माणं भविष्यति। केन्द्रस्य नियमैः एषा उपकरणवाटिका न निर्मास्यते इति राज्यसर्वकारेण निर्णयः कृतः। केन्द्रात् प्राप्तस्य १०० कोटिरूप्यकाणां मध्ये प्रथमांशस्य ३० कोटिरूप्यकाणि प्रत्यर्पयितुं हिमाचलसर्वकारेण निर्णयः कृतः। यत्र अस्य उद्यानस्य निर्माणं कर्तव्यं तस्य भूमिः समतलीकरणे २०० कोटिरूप्यकाणां राशिः व्यय्यते इति सर्वकारस्य मतम्। केन्द्रेण उक्तं यत् अस्यां परियोजनायां उद्योगिनां कृते ३३ वर्षाणां कृते प्रतिवर्गमीटर् १ रूप्यकमूल्येन अनुबन्धे भूमिः, १० वर्षाणां कृते प्रतिवर्गमीटर् ३ रूप्यकैः विद्युत्, १० वर्षाणां कृते निःशुल्कजलं, अनुरक्षणव्ययः इत्यादयः नियमाः च सन्ति। राज्यसर्वकारेण एते सर्वे नियमाः नाङ्गीकृताः। उल्लेखनीयं यत् राज्यसर्वकारः प्रतिवर्गमीटर् ८५०० रूप्यकाणां दरेन उद्योगस्थापनार्थं भूमिं आवंटयति। द्वितीयं तु विद्युत्दराः अपि अधिकाः सन्ति। यदि सर्वकारः अपि भूखण्डं विक्रयति तर्हि ४७५ कोटिरूप्यकाणि अर्जियिष्यन्ति इति सर्वकारस्य मतम्।

राज्यसंसाधनं लुण्ठयितुं न अनुमन्यते - मुख्यमंत्री

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः राज्यस्य संसाधनानाम् लुण्ठनं किमपि मूल्येन न कर्तुं अनुमन्यते। एतेषु संसाधनेषु राज्यस्य जनानां अधिकारः अस्ति। राज्यस्य हितस्य रक्षणार्थं विभिन्नेषु क्षेत्रेषु अधिकारयुद्धं क्रियते। एतादृशे सति चिकित्सायन्त्रपार्कस्य निर्माणमपि स्वयं भविष्यति। यदि केन्द्रसर्वकारः धनं न प्रत्यागच्छति तर्हि उद्योगिभ्यः अनिवार्यप्रोत्साहनं दातव्यं भविष्यति, येन राज्यकोषे महत् भारं स्थास्यति, राजस्वस्य हानिः च सर्वकारस्य भविष्यति। अस्याः परियोजनायाः कृते राज्यसर्वकारेण एतावता ७४.९५ कोटिरूप्यकाणि मुक्तानि, चिकित्सासाधनवाटिकायाः निर्माणं प्राथमिकतानुसारं क्रियते। वाटिकायाः निर्माणार्थं राज्यसर्वकारः क्लस्टरविकासयोजनायाः अन्तर्गतं सिडबीतः ऋणं ग्रहीष्यति।

प्रचुरौषधवाटिकायै

(बल्कड्रगपार्क) निजीसंस्थायाः साहाय्यं न स्वीक्रियते

सुक्खुः अवदत् यत् पूर्वं राज्यसर्वकारेण ऊनामण्डलस्य हरोलीनगरे निर्माणार्थानायै प्रचुरौषधवाटिकायै साहाय्यं न स्वीक्रियते इति निर्णयः कृतः। प्रचुरौषधवाटिकायाः निर्माणार्थं राज्यसर्वकारः स्वसम्पदां १,००० कोटिरूप्यकाणि प्रदास्यति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः राज्ये उद्योगानां प्रचारं करोति, उद्योगिभ्यः तेषां व्यवसाये यथाशक्ति साहाय्यं क्रियते।

द्वितीयचरणस्य भूमिसमतलीकरणस्य ९० प्रतिशतं कार्यं सम्पन्नम् उद्योगमन्त्री निरीक्षणं कृतवान्

औद्योगिकक्षेत्रस्य नालागढस्य चिकित्सोपकरणवाटिकायाः (मेडिकल डिवाइस पार्क) भूमिं समतलीकरणस्य द्वितीयचरणस्य ९० प्रतिशतं कार्यं सम्पन्नम् अस्ति। शुक्रवासरे उद्योगमन्त्री हर्षवर्धनचौहानः चिकित्सायन्त्रपार्कस्य निरीक्षणं कृतवान्। सः गुणवत्तया शीघ्रं कार्यं सम्पन्नं कर्तुं निर्देशं दत्तवान्। सः अवदत् यत् प्रायः ३५० कोटिरूप्यकाणां व्ययेन चिकित्सा-उपकरण-उद्यानस्य निर्माणं क्रियते। प्रायः २६५ एकड़भूमौ अस्य उद्यानस्य निर्माणं क्रियते। सः अवदत् यत् मेडिकल डिवाइस पार्क नालागढस्य भूमिं समं कर्तुं प्रायः ८३.३९ कोटिरूप्यकाणि, उद्याने मार्गनिर्माणे ३१.३५ कोटिरूप्यकाणि, जलनिकासीकार्यं कर्तुं १२.४६ कोटिरूप्यकाणि, विद्युत्वितरणजालस्य कृते २५.०५ कोटिरूप्यकाणि, विद्युत्वितरणजालस्य कृते २५.०५ कोटिरूप्यकाणि च व्ययितानि अस्य कृते ७.७९ कोटिरूप्यकाणि व्ययन्ते। सः अवदत् यत् बद्दी-बरोटीवाला-नालागढक्षेत्रम् एशिया-देशस्य फार्मा हब इति अपि प्रसिद्धः अस्ति। एशियादेशस्य प्रायः ३५ प्रतिशतं औषधानि अस्मिन् प्रदेशे निर्मायन्ते।

काङ्गड़ा-रेलजालस्य पुनर्निर्माणं भविष्यति, उच्चप्रौद्योगिकीसुविधाः उपलभ्यन्ते- इन्दुगोस्वामी

हिमसंस्कृतवार्ता: - काङ्गड़ा।

भारतसर्वकारस्य अमृतभारतस्थानकयोजनायाः अन्तर्गतं काङ्गड़ामण्डलस्य बैजनाथ- पपरोला, पालमपुर- रेलस्थानकेषु अत्याधुनिकसुविधानां विकासाय वर्तमानबजटे पर्याप्तधनस्य प्रावधानं कृत्वा राज्यसभासांसदः इन्दुगोस्वामी इत्यनेन रेलमन्त्री अश्वनीवैष्णवस्य धन्यवादः कृतः। सः अवदत् यत् रेलमन्त्री तस्यै अवदत् यत् एतेषु स्थानकेषु नवीनतमविश्वस्तरीयसुविधाभिः सुसज्जीकरणेन रेलयात्रिकाणां कृते निःशुल्कं वाई-फाई, बहु-सज्जीकृतं उपस्करणं, दिव्याङ्गानाम् कृते सुविधाः, एप्रोच-मार्गाणां विस्तारः, उच्चस्तरीयमञ्चाः, inter connectivity, security, अस्मिन् वर्षे रेलवेबजटे एयर कण्डिशनर, प्रतीक्षालयः, एकसीलेटर, पेयजलं इत्यादीनां बहूनां नवीनसुविधानां विकासाय पर्याप्तं धनं प्रदत्तं, तथा च आवश्यकता चेत् अतिरिक्तधनस्य प्रावधानमपि भविष्यति। सः अवदत् यत् रेलमन्त्री इत्यनेन एतानि रेलस्थानकानि अमृतभारतस्थानकरूपेण विकसितुं समयनिर्धारितरूपेण कार्यं कर्तुं आदेशः दत्तः, येन पर्यटनदृष्ट्या एतत् सम्पूर्णं क्षेत्रं विकसितुं शक्यते, स्थानीयजनानाम् सुविधाः केवलं प्रदातुं शक्यन्ते

उच्चस्तरीयपर्यटकानाम् आकर्षणं कर्तुं शक्यते। सः अवदत् यत् नूतनरेलबजटे काङ्गड़ामण्डलस्य रेलजालस्य पुनः परिकल्पना भविष्यति, येन सम्पूर्णे क्षेत्रे नियमितं विश्वसनीयं च रेलसंरचना विकसितुं शक्यते, येन अधिकसंख्याकाः स्थानीयजनाः पर्यटकाः च रेलमार्गेण काङ्गड़ा-उपत्यकायाः भ्रमणं कर्तुं शक्नुवन्ति। सः अवदत् यत् रेलवे इत्यनेन एतेषां स्थानकानाम् सुविधानां विस्तारस्य सम्भावनायाः कृते नीलमुद्रणं सज्जीकृतम् अधुना यदा बजटस्य प्रावधानं भविष्यति तदा अस्य प्रारूपे कार्यं शीघ्रं आरभ्यते। राज्यसभासांसद इन्दुगोस्वामी इत्यनया उक्तं यत् राज्ये रेलवेसुविधानां विकासेन काङ्गड़ामण्डलस्य शक्तिपीठेषु, पर्यटनस्थलेषु, प्राचीनधार्मिकस्थलेषु च भक्तानाम् आगमनं सुलभं भविष्यति, येन तेषां वरिष्ठनागरिकाणां सहायता भविष्यति ये राज्ये आगमनं परिहरन्ति क्षेत्रं कठिनभौगोलिकस्थितेः कारणात् नागरिकाः धनिनः पर्यटकाः च राज्यस्य भ्रमणं सुलभतया कर्तुं शक्नुवन्ति, येन स्थानीयस्तरस्य रोजगारस्य अवसराः वर्धन्ते।

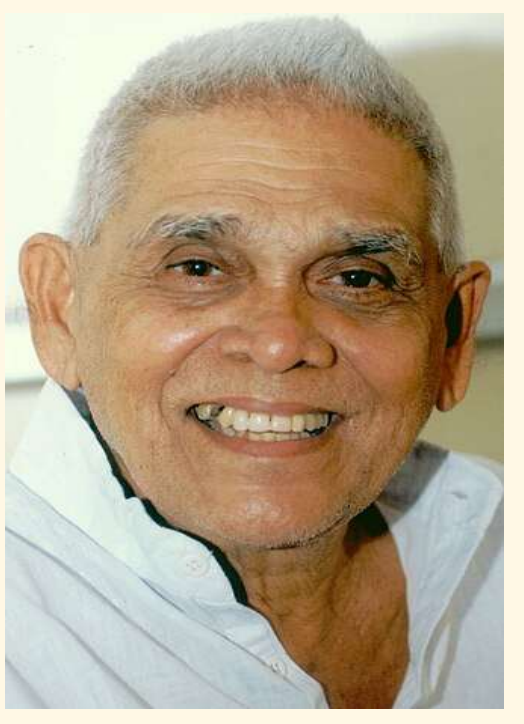
Manali-Leh-Highway : सीमामार्गसङ्घटनेन मनाली-लेह-मार्गः अभिलेखसमये उद्घाटितः

हिमसंस्कृतवार्ता: - कुल्लुः। सरेहीनालायां मेघविस्फोटस्य अनन्तरं जलप्रलयकारणात् बाधितः मनाली-लेहराष्ट्रीयराजमार्गः सीमामार्गसङ्घटनेन (बीआरओ) अभिलेखसमये पुनर्स्थापितः। युद्धपदे कार्यं कुर्वन् केवलं १० होरासु वाहनानां गतिः आरब्धा। अस्मिन् सीमामार्गसङ्घटनस्य ७० आरसीसी इत्यस्य दलस्य महत्त्वपूर्णा भूमिका आसीत्। गुरुवासरे अर्धरात्रेः अनन्तरं मनाली-लेह-मार्गे वाहनानां गमनम् अभवत्। जलप्रलयेन सह आगतः मलिनावशेषः पल्चानसेतुसमीपे सञ्चितः आसीत्। सेतुसमीपे

विशालशिलानां कारणात् एकस्मिन् दिने मार्गस्य पुनर्स्थापनस्य आशा अल्पा आसीत्। अटलकन्दरां प्रति स्नोगैलरी इत्यत्र मलिनावशेषस्य पूरितस्य कारणात् सीमामार्गसङ्घटनयोग्यपरियोजनायाः दलं पलचानं प्राप्तुं न शक्तवान्। योजकपरियोजना हिमशालायाः मलिनमवशेषं निष्कासितवती। अपरपक्षे स्वकीयः व्याप्तिः नास्ति चेदपि ७० आरसीसी दीपक परियोजना मार्गपुनर्स्थापनस्य दायित्वं स्वीकृतवती। पल्चानात् मलिनामवशेषनिष्कासनस्य कार्यं युद्धपदे अगच्छत्। अस्य कृते द्वे जेसीबीयन्त्रे, एकः लघुः जेसीबी च नियोजितः। गुरुवासरे प्रातः ९:०० वादने मार्गस्य पुनर्स्थापनस्य कार्यम् आरब्धम्। गुरुवासरे सायं प्रायः ७:०० वादने वाहनानां गमनम् आरब्धम्। एतदतिरिक्तं सीमामार्गसङ्घटनस्य त्रिस्तरीयव्यवस्था बाहङ्गक्षेत्रे अपि सफला अभवत्। एतेन तन्त्रेण मार्गस्य किमपि क्षतिः न अभवत्। नदीप्रवाहात् मार्गस्य रक्षणार्थं सीमामार्गसङ्घटनेन कंक्रीटस्य, शिलाखण्डस्य, क्रेटवालस्य च त्रिस्तरीयभीतिः निर्मिता, यस्मात् कारणात् जलप्रलयजलं मार्गे न प्राप्तम्। सीमामार्गसङ्घटनस्य ७० आरसीसी इत्यस्य एकः अधिकारी अवदत् यत् पलचानतः रोहताङ्गपर्यन्तं गच्छन् मार्गः तेषां नियन्त्रणे अस्ति। पलचानं प्रति मार्गस्य पुनर्स्थापनस्य कार्यं अपि दलेन कृतम्। उभयतः क्रियमाणस्य कार्यस्य कारणात् मार्गस्य पुनर्स्थापने सफलता प्राप्ता।

वि. बालाकृष्णन् (१३ फेब्रुवरी १९३२ - २ अगस्त २००४) एकः मलयाळं लेखकः च मलयाळं संस्कृतं आङ्ग्लभाषा च अन्तरे ग्रन्थानामनुवादकोऽपि। सः भारतीय स्वतंत्रतासन्दोलने अपि भागं गृहितवान् एतेन कारणेन च स्वमहाविद्यालयात् बहिष्कृतः बभूव। तेन स्वपत्न्या डॉ.आर.लीलादेव्या सह मिलित्वा बहुतरान् संस्कृतवैदिकसाहित्यान् , यथा - वेदाः पुराणानि आरण्यकानि उपनिषदः दर्शनानि महाभारतं वाल्मीकिरामायणं च , इदृशः ग्रन्थान् मलयाळभाषायाम् अनुवादं चकार।

तस्मै श्री गुरवे नमः

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः, गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुर्साक्षात् परब्रह्म, तस्मै श्री गुरवे नमः॥
अज्ञानतिमिरान्धस्य, ज्ञानाञ्जन शलाकया।
चक्षुरून्मीलितं येन, तस्मै श्री गुरवे नमः॥

ध्यानमूलं गुरोर्मूर्तिः, पूजामूलं गुरोर्पदम् ।
मन्त्रमूलं गुरोवाक्यं, मोक्षमूलं गुरोः कृपाः॥

सदाशिवसमारम्भां, संकराचार्य मध्यमाम् ।
अस्मदाचार्यपर्यन्तां, वन्दे गुरु परम्पराम् ॥

सर्वश्रुति शिरोरत्न, समुद्राषित मूर्तये ।
वेदान्ताम्बुज सूर्याय, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

स्थावरं जङ्गमं व्याप्तं, येन कृत्स्नं चराचरम् ।
तत्पद दर्शितं येन, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

चिद्रूपेण परिव्याप्तं, त्रैलोक्यं सचराचरम् ।
तत्पदं दर्शितं येन, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

चैतन्यः शाश्वतश्शान्तो, व्योमातीतो निरञ्जनः।
विन्दुनादकलातीतः, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

ज्ञानशक्तिसमारूढः, तत्त्वमालाविभूषितः ।
भुक्तिमुक्तिप्रदाता च, तस्मै श्री गुरवे नमः॥

अनेकजन्म सम्प्राप्त, कर्मन्धनविदाहिने ।
आत्मज्ञानाग्निदानेन, तस्मै श्री गुरवे नमः॥

शोषणं भवातिन्धोश्च, प्रापणं सारसम्पदः ।
यस्य पादोदकं सम्यक्, तस्मै श्री गुरवे नमः॥

न गुरोरधिकं तत्त्वं, न गुरोरधिकं तपः ।
तत्त्वज्ञानात्परं नास्ति, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

मन्नाथः श्री जगन्नाथो, मदूरुः श्री जगद्गुरुः।
मदात्मा सर्वभूतात्मा, तस्मै श्री गुरवे नमः॥

गुरुरादिरनादिश्च, गुरुः परं दैवतम् ।
गुरोः परतरं नास्ति, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिं,
द्वन्द्वतीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधी साक्षिभूतं,
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥ॐ॥

डॉ. सन्तोष काण्डपालः प्राध्यापकः
(शिक्षाशास्त्र-विभागः) महर्षिपाणिनिसंस्कृत-
वैदिकविश्वविद्यालयः, उज्जयिनी

हिमसंस्कृतवार्तायै सहयोगं कुर्वन्तु

हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

संस्कृतकार्यमिदम् पुण्यकार्यमिदम्

इदं संस्कृताय नमः

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्! (एकत्रिंशः सर्गः)
राज्ञां स्व स्व राज्यं प्रति गमनम्

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः

pradipnath997@gmail.com

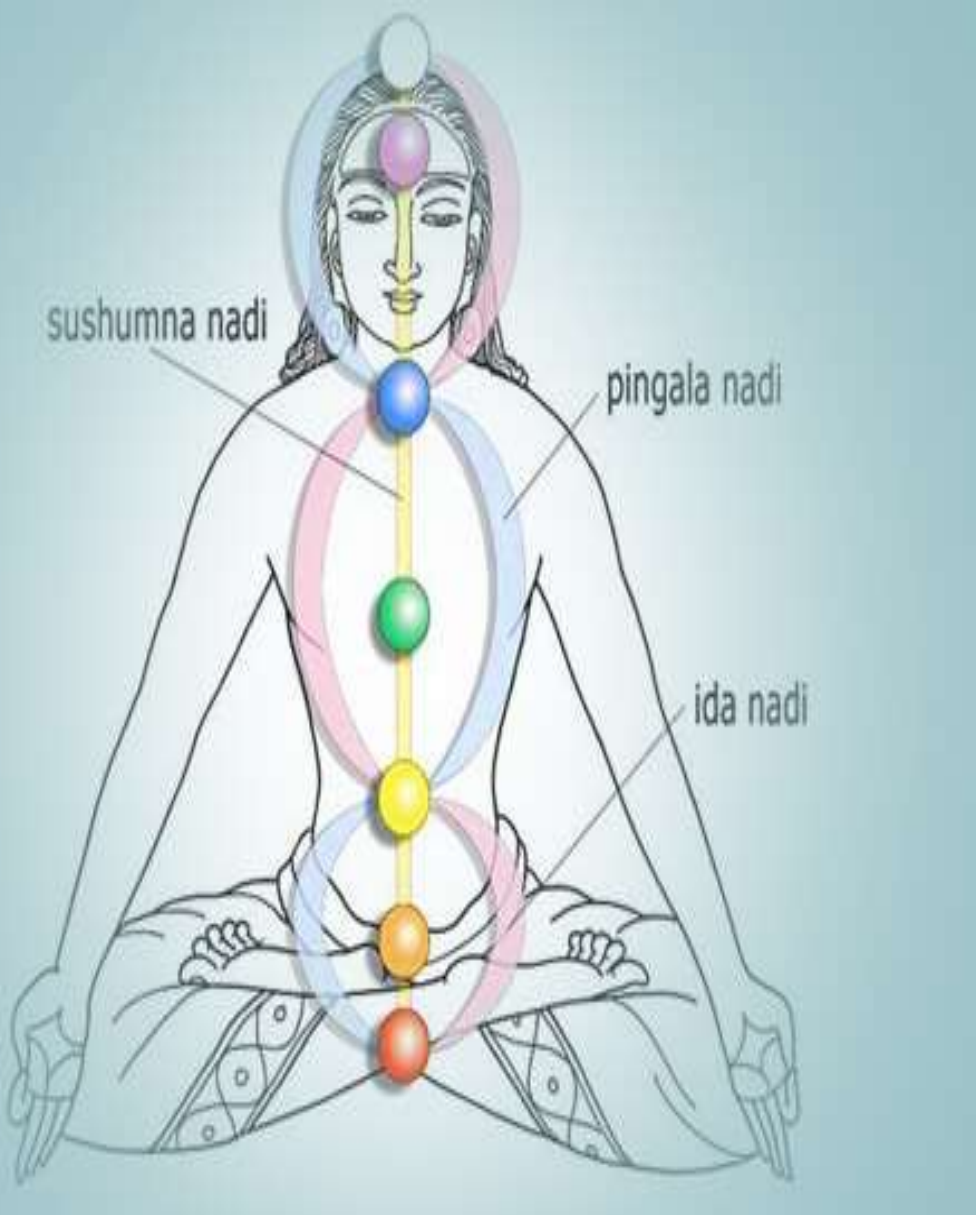
एवमेव श्रीरामः राज्यं पालयति स्म। श्रीरामस्य शासनकाले प्रजाजनाः सर्वे अत्यन्तं हृष्टाः आसन्। ततः क्रान्तिचक्रं दिनानि अतीतानि। एकदा प्राञ्जलिः श्रीरामचन्द्रः वैदेहं मिथिलाधिपं वाक्यम् अब्रवीत् हे राजन्! भवान् हि अस्माकं गतिरव्यग्रः, भवता हि वयं पालिताः। भवतः तेजसोप्रेण मया रावणः निहतः। हे राजन्! सर्वेषाम् इक्ष्वाकूणां मैथिलानां च सम्बन्धस्य अतुलनीया प्रीतिः विद्यते। अतः भवान् एतानि रत्नानि आदाय स्वपुरं यातु। भरतः सहायार्थं भवतः पृष्ठतः

यास्यति। ततः मिथिलानरेशः अब्रवीत् हे राजन्! भवतः दर्शनेन अहं प्रीतः अस्मि। मदर्थं यानि रत्नानि सञ्चितानि तानि अहं मम पुत्रीभ्यां ददामि। एवमुक्त्वा राजा जनकः मिथिलां प्रति प्रस्थानम् अकरोत्। राजनि जनके प्रयाते प्राञ्जलिः राघवः केकयराजपुत्रं मातुलं युधाजितं विनयेन वाक्यम् अब्रवीत् हे पुरुषर्षभ! त्वमेव अस्माकं सर्वेषां गतिः। त्वं हि अस्माकं विपत्कालस्य बन्धुः। वृद्धः राजा त्वदर्थं सन्तापम् उपयास्यति अतः अद्यैव तव गमनं मह्यं रोचते। लक्ष्मणः बहुलं धनं विविधानि रत्नानि च आदाय तव पृष्ठतः अनुयास्यति।

ततः प्रीतः युधाजित् रामम् अब्रवीत् हे राजन्! तव रत्नानि धनं च अक्षयं भवतु। एवमुक्त्वा सन्तुष्टः सः युधाजित् लक्ष्मणेन सह स्वराज्यं प्रति प्रस्थानम् अकरोत्। मातुलं विसृज्य श्रीरामः परमासनात् उत्थाय वयस्यं काशिपतिं प्रतर्दनं श्लिष्ट्वा वाक्यम् अब्रवीत् हे राजन्! त्वया प्रीतिः दर्शिता परं सौहृदं च दर्शितम्। भरतेन सह च त्वया उद्योगः कृतः। अद्य त्वं काशेशपुरीं सुप्रकारं सुतोरणां रमणीयां वाराणसीं ब्रज। एवमुक्त्वा श्रीरामः श्लिष्ट्वा अत्यन्तम् आदरेण सह तं राजानं व्यसर्जयत्। ततः राघवेण विसर्जितः हृष्टः काशिपतिः तूर्णं वाराणसीम् अगच्छत्। काशिपतिं विसृज्य श्रीरामः त्रिशतं पृथिवीपतीन् मधुरं वाक्यमब्रवीत् - भवतां तेजसा अहं परिरक्षितः अस्मि। भवन्तः धर्मपरायणाः सत्यवादिनः च। अतः भवतां तेजसा हि दुरात्मा राक्षसाधमः हतः। युद्धे सपुत्रामात्यबान्धवः रावणः भवतां तेजसा हि हतः अभवत्। अहं तु केवलं निमित्तमात्रं तत्र आसम्। जानक्याः हरणं श्रुत्वा भवन्तः महत्तमना भरतेन आनीताः। मत्कृते उद्युक्तानां भवतां सर्वेषां महत् कष्टम् अभवत्। सः कालोऽपि अतीतः अतः इदानीं भवतां गमनं हि मह्यं रोचते।

एवं रामस्य वचनं श्रुत्वा हृष्टाः ते राजानः प्रत्यवदन् हे राम! दिष्ट्या त्वं विजयी अभवः, त्वया च राज्यं प्रतिष्ठितम्। दिष्ट्या शत्रुः पराजितः दिष्ट्या च त्वया सीता प्रत्याहता। एषः अस्माकं परमः कामः, एषा हि अस्माकम् उत्तमा प्रीतिः। तव प्रशंसां कर्तुं तादृशं वाक्यं वक्तुं वयं न जानीमः। हे महाबाहो! त्वं यथा अस्माकं हृदिस्थः असि वयमपि सर्वदा तव हृदये स्मः। हे महाराज! एवमेव तव प्रीतिः अस्मासु सर्वदा भवेत्। राघवम् एवमुक्त्वा रामेण पूजिताः प्राञ्जलयः गमनोत्सुकाः ते सर्वे राजानः स्वकान् स्वकान् देशान् अगच्छन्।

शिवस्वरोदयशास्त्रम्

स्वाभाविकः तार्किकः च परिणामः स्यात्। प्राणविज्ञानस्य पाश्चात्यप्राचीनविज्ञानेषु, विशेषतः चिकित्साशास्त्रे, कीमियाशास्त्रे च किञ्चित् प्रकाशं प्रसारयितुम् अपि सामर्थ्यम् अस्ति, यत् अद्यापि यूनानीव्यवस्थायां बहुधा जीवितं संरक्षितम् अस्ति, यद्यपि तदपि भारतीय उपमहाद्वीपे एव सीमितम् अस्ति। अपरपक्षे चीनीचिकित्सायाः अपि भारतस्य प्राणिकविज्ञानस्य अध्ययनेन लाभः भविष्यति। एक्यूपंकचर इत्यादीनां परिष्कृतव्यवस्थायाः प्राणेन सह बहुसम्बन्धः अस्ति। रोगजनकत्वेन, चिकित्सामापत्वेन च अतिरिक्तं चीनीचिकित्सायां प्राणस्य महती भूमिका अस्ति। तेषां क्रूफू इ. क्रीडायां प्राणस्य महती भूमिका अस्ति। अन्तिमे, केवलं प्राणस्य एव पूर्वपश्चिमयोः, जीवनस्य व्यक्तिपरक- वस्तुनिष्ठपक्षयोः मध्ये सेतुबन्धनस्य क्षमता वर्तते अतः प्रारम्भे भौतिकशास्त्रस्य, जैवभौतिकशास्त्रस्य, तत्त्वमीमांसस्य च सामान्यं मञ्चम् आधारं च भवितुम् अर्हति अव्यक्तं कर्मता नियत प्रहृति मनसः (अव्यक्त, तथापि यस्य कार्याणि प्रगटानि, यस्य कार्यं वा कार्यालयं गति, परिभ्रमणं, दिशा च भवति तथा च मनः इत्यादि नियन्त्रकम् आयुक्तं च भवति) इति वर्णनं भवति एकतः संरचनायाः पदार्थस्य पदाः अर्थात् स्थूलभौतिकगुणाः अपरतः कार्यस्य (अमूर्त-आध्यात्मिकगुणाः) च एवं जैवभौतिकशास्त्रस्य मध्यमस्तरस्य भौतिकस्तरस्य आध्यात्मिकस्तरस्य च एकीकरणं करिष्यति स्म।

.... सुधा साठ्ये मुंबई।

धारावाहिकं गीताप्रश्नोत्तरम् - ७१

अर्जुनः - भगवन् ! त्वं ज्ञानविषये मदुद्दिश्य सम्यग् वदन् असि, परन्तु विषादग्रस्तोऽहं तत् सम्यक्तया धारयितुं प्रायः अक्षमः एव । तथापि किञ्चिन्मात्रायां तु तव वचनम् अवगच्छन् अस्म्येव । अन्यच्च, मया किं किं ज्ञातव्यं भवेत् ? तज्ज्ञानस्य च माहात्म्यं किं भगवन् ?

श्रीकृष्णः - एवं विषादः मास्तु त्वयि सर्वथा अर्जुन ! यतोहि क्षत्रियसदृशे वीरपुरुषे तत्र शोभते कदाचिदपि । मत्तः ज्ञानविषये इतोऽपि शृणु - क्षेत्रं, ज्ञानं, ज्ञेयं चेति ज्ञानसम्बद्धाः त्रयः विषयाः ये मया संक्षेपेण इतः पूर्वं हि वर्णिताः आसन्, तेषां त्रयाणामपि ज्ञाता यः मम भक्तः, सः मद्भावं प्राप्नोति, अर्थात् सः मया सह अभिन्नताम् अनुभवति ।

अर्जुनः - भगवन् ! क्षेत्रं, ज्ञानं, ज्ञेयं चेति त्रीणि विज्ञाय कश्चन भक्तः भवता सह अभिन्नताम् अनुभवति इति तु सत्यमेव । परन्तु यदि कश्चन साधकः केवलं ज्ञानमार्गेण हि अग्रेसरः भवितुमिच्छेत्, तर्हि तस्य कृते किं ज्ञातव्यं स्याद् भगवन् ?

श्रीकृष्णः - तादृशस्य कृते तु प्रकृतिरूपं क्षेत्रं तथा पुरुषरूपः क्षेत्रज्ञः च ज्ञातव्यौ भवतः । यतोहि प्रकृतिः पुरुषः च द्वावपि अनादी कथ्येते ।

अर्जुनः - यदा एतौ द्वावपि अनादी स्तः, तदा गुणविकारादयः कस्मात् प्रभवन्ति भगवन् ! स्पष्टीक्रियतां कृपया ?

श्रीकृष्णः - पार्थ ! गुणविकारादयः तु प्रकृतेः जायन्ते । अन्यच्च, कार्यकरणं, कर्तृत्वं च इत्यनयोः कारणभूतापि प्रकृतिः हि उच्यते ।

अर्जुनः - पुरुषः चेत् कस्मिन् हेतुः भवति भगवन् ?

श्रीकृष्णः - सम्यक् प्रश्नः तव अर्जुन ! पुरुषः चेत् सुखदुःखादीनां भोक्तृत्वे हेतुः भवति ।

अर्जुनः - सः पुरुषः कदा हेतुः भवति भगवन् ?

श्रीकृष्णः - यदा पुरुषः प्रकृतौ स्थित्वा प्रकृत्या सह सम्बन्धं स्वीकरोति, तदा सः गुणानां भोक्ता कथ्यते, तथा च गुणानां सङ्गेन एव सः ऊर्ध्वाधोयोनिषु जायते ।

अर्जुनः - तस्य पुरुषस्य स्वरूपविषये ज्ञातुमिच्छामि । कीदृशं तद् भगवन् ? कृपया उच्यताम् ।

श्रीकृष्णः - आमर्जुन शृणु, प्रकृतिकार्येण, शरीरेण च सह कृतात् सम्बन्धत्वात् सः पुरुषः उपद्रष्टा कथ्यते, एवं शरीरेण सह मिलित्वा अनुमतिदानत्वात् सः अनुमन्ता कथ्यते, शरीरस्य भरणपोषकमान्यतया भर्ता, शरीरसङ्गात् सुखदुःखादीनां भोक्ता, एवञ्च शरीरस्य अधिपतिः इति मान्यतया महेश्वरः इति आत्मानं मन्यते । परं स्वरूपेण च सः पुरुषः परमात्मा हि वर्तते, यश्च अस्मिन् देहे स्थितः सन्नपि सः सर्वदा शरीरेण सम्बन्धरहितः एव स्यादिति । (१३/१८-२२)

(अनुवर्तिष्यते) -- नारदोपाध्यायः।

गुजरात-महाराष्ट्र-कोंकण-गोवासु अजस्रं वृष्टिकारणात् जनजीवनं कुप्रभावितं वर्तते

हिमसंस्कृतवार्ताः। गुजरात-महाराष्ट्र-कोंकण-गोवासु अजस्रं वृष्टिकारणात् जनजीवनं कुप्रभावितं वर्तते। भारतीय- ऋतुविज्ञान-विभागेन उक्तमस्ति यत् कोंकण-गोवा-मध्यमहाराष्ट्रस्य च कतिपय भागेषु तीव्रवर्षायाः संभावना अस्तीति। विभागेन इदमपि उक्तमस्ति यत् सौराष्ट्र-कच्छ-विदर्भ-मराठवाड़ा-इत्यादिषु क्षेत्रेष्वपि उत्कटवर्षायाः सम्भावना वर्तते। मध्यप्रदेशे वर्षाः भविष्यन्ति। महाराष्ट्रे तीव्रवर्षया पुणे- नगरस्य जनपद-नागर मार्गाः प्रभाविताः सन्ति। मुम्बई नगरस्य कतिपयभागेषु जलसंचयत्वात् यातायातव्यवस्था प्रभाविताऽस्ति, उपनगरीयरेल सेवाऽपि विलम्बेन प्रचलन्त्यस्ति। गुजरातराज्ये सूरत नवसारी वलसाड अथ दमनदादरा-नगरहवेलीत्यत्र च मूसलधारावर्षायाः सम्भावनत्वात् काषायी संचेतना अस्ति निस्सारिता।

शास्त्रस्य दैनंदिनजीवने अनुसरणम्, उपयोगं च भवेत्। परम् अस्य गोपनीयता एव एतत् शास्त्रं लुप्तम् अभवत्। एतादृशादिकारणात् प्राचीनभारतीयवैज्ञानिकप्रगतेः स्थगनम् अभवत्। स्वरोदयः अस्य अपवादः नास्ति। स्वरोदयस्य पुनरुत्थानस्य आवश्यकता अस्ति तथा च तस्य अभिमुखीकरणस्य, परिवर्तनस्य, च आवश्यकता अस्ति एव। संश्लेषणः अस्य आदानप्रदानस्य वा संगमस्य वा